

Постмодерни заокрет и „научна индустрија“

**Проф. др Милојица М.
Шутовић**

Универзитет у Приштини
са привременим
седиштем у Косовској
Митровици, Филозофски
факултет, Катедра за
социологију

УДК 316.42:001

Сажетак: Постмодерност није само супротстављање модерни и традицији, већ „програм“ друштвеног инжењеринга и политике промена, у коме нема истине, стварности, смисла. Постоји општа вишеструкост, представљање и општа сумња. Произвољност природе истине, моралности, науке религије и метафизике, које су вештачке творевине, зависне од времена и случаја. Саме по себи су тоталитаристичке. Наратив језичке „игре“ а не теорија, бољи је увид у људско понашање. Ради се о масовном напуштању теорије и регресији у идеологију, кроз „научну индустрију“, која своје предмете сазнања узима готове из идеолошких процеса. Поготово интернационализацијом научних истраживања који се одвија паралелно с англизацијом објављених резултата. Они воде рачуна о заводљивом мамцу плурализма, остављајући репресивне и неправедне структуре моћи нетакнутим. Збијајући све врсте традиција и култура у јединствен простор под окриљем Запада.

Кључне речи: постмодерна, релативизам, случај, време, наратија, плурализам, бесмисао.

„Имагинација, попут неких дивљих животиња,
не може опстати у заробљеништву“.

Dž. Orvel

Намера овог рада је, да колико је могуће, припреми само платно, без претензије да одслика комплетну слику, наглашавањем неких речи и смисла за детаље, којима није лако ући у траг. Покушаћемо да направимо почетни инвентар, да скицирамо однос, дат у постмодерном заокрету у „научној индустрији“, као пандаму „индустрије среће“ (Dejvis, 2017), који гаји презир према интелектуализму, у коме је у име „визије“ игнорисан антиинтелектуализам, као отпор променама и духовно насиље (Шутовић, 2009). Неминовно, скица ће бити непотпуна, због њених бројних манифестација и индикатора, који по, нашем суду, вапи да свеобухватним истраживањем пронађе одговарајући концептуални алат. Он данас (не)достаје.

Осим потребе за обезбеђење егзистенције, истраживачи као и писци имају извесно емоционално

sutovicm@gmail.com

искуство, од кога у потпуности не могу побећи. Морају дуго радити на себи, да не би предуго остали, у незрелој фази или болесном стању свести, изгубивши прекидом са прошлошћу порив за писањем, како би задржали стваралачке импулсе. Они се огледају као: 1) чист егоизам (жеља за памећу, популарношћу и памћењем), 2) естетски ентузијазам (поетско сазвучје речи, уједначен ритам, добро спојена проза), 3) историјски порив (приказивање људи и догађаја у правом светлу), 4) политичка сврха (мислити на „политику“, утицај на јавно мњење, и промене друштвеног система). Јер, нема непристрасних књига, које немају неку везу с политиком. Чак и гледиште о не мешању уметности и политике, представља својеврсну политичку пропаганду (Orvel, 2016: 9–11), или мит. И неки амерички универзитети који традиционално важе за бастионе слободног изражавања, више ограничавају истраживаче од самих владиних тела, који то у деликатној ситуацији финансирају (Gofman, 2011: 11).

Покушавајући да расветли како модерна држава спутава живот, Мишел Фуко, који је мислио да је отеловљење бога Диониса, као скептичан мислилац који у свему није налазио мирис идеологије, верујући у истинитост чињеница, а никада у истинитост општих идеја (Ven, 2014: 187, 11), показао је анализирајући затворе и луднице, како је држава са „својим друштвеним наукама и системом стварања неутралисала сав људски живот на начин који подсећа на технике коришћене да се умире лудаци“. Они су били затвореници на слободи и путници између светова који нису били њихови (Eriksen, 2014: 268, 269). Данас је на делу *умрежавање умова и креирање значења*, онога што је Мануел Каstellс (Manuel Castells) назвао масовном самокомуникацијом, употребом интернета и бежичних мрежа као платформи за дигиталну комуникацију *мрежног друштва*, мултидимензионалне и организоване моћи комуникационих мрежа које су у сваком домену људске делатности програмиране и подређене према интересима и вредностима актера моћи. Јер, „мучити тело мање је делотворно него обликовати ум“ (Castells, 2018: 25, 24). Али, то не значи да мучења и даље нема.

Живимо у посредованом сећању *дигиталног доба*, мешавине узбуђења и отпора, тешке муке доношења одлука шта бацити, а шта сачувати после процеса дигитализације, до те мере да су и „сами појмови у опасности да постану празни означитељи“ (Dejk, 2018: 10, 11). Сусрећемо се с проблемом дигиталне кретенизације. Расте број група за притисак које добитке расподељују на чланове групе, а енормне трошкове на целокупно друштво, које постаје све мање отпорније, а политички живот све подложнији утицају „уских интереса“ и „коалиција за расподелу“ које делују деструктивно на привредни раст. Залажу се за протекционизам, противе технолошким иновацијама, смањују способност друштва за прилагођавање, што с временом доводи до „институционалне склерозе“ под доминацијом лобија посебних интереса (Olson, 2010: 19). Литература о изворима раста даје нам још један пример збуњујуће брзог раста у коме је акумулација капитала још увек значајна за економски раст, иако је мање важна од „напретка знања“ у „неуравнотеженим друштвима“ где најјача предузећа и породице у највећим градовима имају изузетан утицај (исто, 32, 36). Он се остварује у постмодер-

ном заокрету, деловањем *банкарских хобойница* и антидруштвених мрежа које попут Фејсбука промовишу садржаје који изазивају бурне реакције и својим господарењем стварају преносиоце екстремистичких небулза, уз причу о добрим намерама, мисионарском духу, идеологији по којој је универзални кључ свих недаћа човечанства компјутерски код. Тиме се показује како друштвени медији, и „научна и културна индустрија“ (подвукао – М. Ш.) подстичу разградњу демократске и интелектуалне културе широм света. „Фејсбук је парадигматичан дестилат идеологије Силицијумске долине“, чија је култура изразито космополитска, оријентација тржишна, а радна снага глобална. Фејсбук као њен изданак „размењује“ речи, идеје, слике и планове заступајући сан о повезаној планети, стичући богатство и утицај парадоксалним доприносом суноврата основних начела демократије и јавног дијалога (Vajdiĵanatan, 2018: 19, 17), коме прети угушење „дигиталним смогом“ (П. Симјановић), „почетак краја доба образовања“ (Esteva u Prakaš, 2012, 2018), краја „културе писмености“ (Mekluan, 2018). У којој интелектуални „шарлатани злоупотребљавају појмове о којима мало знају да би могли на њих да се позивају“ и представљају интелектуалну струју и велике делове друштвених наука (посебно Америке) које усвајају „постмодернистичку философију“ која мање-више експлицитно одбацује рационалистичку традицију просветитељства, теоријске дискурсе који се не могу повезати са искуством, заступа сазнајни и културолошки релативизам, а науку искључиво схвата као „нарацију“, „мит“ или „друштвену конструкцију“ (Sokal i Brikmon, 2018: 15, 23). Ради се о интелектуалној навици, а не друштвеној групи, која не преза од мистификација, опскурног језика, погрешне употребе научних појмова и конфузног мишљења (исто, 9).

Постмодернизам се супротставља модерни и традицији и може схватити у својих седам одређујућих начела: 1) нема истине, 2) нема стварности, 3) нема смисла, постоји само: 1) представе, 2) општа вишеструкост, 3) представљање, 4) потпуна сумња. Он нуди уређен поглед на живот и универзум, без догми, али потпуно нихилистички, с уверењем да су наука, религија, марксизам, које полажу право на апсолутну истину вештачке творевине, саме по себи тоталитарне, а да појмови историје, моралности, разума, традиције, Бога не могу издржати аналитичко пропитивање, пошто су бесмислени. Нема унутрашње природе, све зависи од времена и случаја, сви облици знања узимају се са скептицизмом, наука и магија скоро су изједначене, знање се стиче имагинацијом а не истраживањем, фикција замењује философију, наратив теорију. Јер пружају бољи увид у људско понашање (Sardar, 2012: 249, 250). При том, користе се средства подсмеха, ироније и пародије. Програмски француски философ Жан-Франсоа Лиотар (J. F. Lyotard) објављује „смрт велике парадигме научне рационалности и повратак вишеструких мудрости, култура, релативизма сазнања“, по коме је „постмодернизам ослобођење од лудачке кошуље рационалистичне модерности“ (Fridman, 2009: 1053). За Лиотара не постоје ствари, личности, границе, сазнања, веровања као разлози да се живи/умире. Нова генерација, одступајући од критике, што је по себи крај критике, окончава скептицизам према *кайишталу* и његовом нихилизму (Badiju, 2014: 88, 89). Тако је антимодернизам под-

стакнут Ничеом (Neitzche), донекле Фројдом, кога је посебно популарисала франкфуртска критичка школа, а касније Мишел Фуко (Michel Foucault) постала најснажнија струја интелектуалног живота у последњих сто година. Екстремно левичарство стопило се с новим либерализмом подстичући постмодернизам, који је напустио религију будућности, замењујући је носталгијом за битком и објективним умом (Tugen, 2012: 284), говором језика жеље, философске вулгаризације и подударности „друштвене политике“ владајуће класе и форми „просвећеног конзервативизма“ (Burdije, 2013: 384). Још је Маркиз де Кондорсе (Condorcet, 1749–1794) француски филозоф, математичар и политиколог, чија дела говоре о идеалима просвећености, оптужио кардинала и државника, академика највеће моћи после краљевског трона француског Андре-Еркил де Флериа (Andre Hercule de Fleury), да хоће спречити Французе да говоре и мисле, како би њима лакше владао (Maluf, 2017: 67, 79).

Постмодернизам је ново тумачење старих појава, по коме митови о науци и уметности губе своју снагу, док се игре и обреди хране властитим предметом, где се брише слика између суштине и површине, стварности и појавних облика. Тако остаје само цинизам, и популарност говора о грубости разума, страх да потраживање смисла води насиљу моћи, жеља за истином и једносмисленошћу тероризма, а сан о консензусу страховласти. Друштво је огромна машинерија за симболичке трансакције. Технологија је истргла свако знање из руку личних носилаца. Постмодернисти тврде како су ред, једносмисленост и целовите слике пуко старачко трабуњање. Они не трагају за новом примарном референцом откривања човекове природе или краја историје. Независно од „света“ и „стварности описују правила језика, текста и уметности, као кључ тумачења појава унутар постмодерног хоризонта, једног естетизма и научно-теоријског анархизма који напада модернистички мит и веру о научној рационалности. Јер научна производња ствара незнање, непостојасност, неравноправност и катастрофе. Њихов естетски популизам заснива се на „свемоћи завођења, реторике и призора лудака“, коме одговара психолошки и философско-модерни нарцизам, који читав свет тумачи као своју представу на позорници или одраз сопствене задњице и огледалу“ (Eriksen, 2014: 334, 335, 336, 338, 339), а „истину“ и „смисао“ тражи у моментима унутар језичке игре у којој се губе референце и речи и вера у постојање физичких и психичких објеката на којима опробавају језичке истине (исто, 346).

Постоји само „флуидно друштво“, „флуидни живот“ (Bauman, 2009a), крхкост друштвених веза и „флуидна љубав“ (Bauman, 2009b), „флуидни страх“ (Bauman, 2010), свет без алтернатива и „флуидно зло“ (Bauman i Donskis, 2018). Прихвата се здраво за готово, чак и од интелигентних људи, да су психолошке зависности бесциљног читања књига, гледања филмова, алкохолизма, морфинизма, (данас завист од дроге, интернета, паметних телефона, здраве исхране – М. Ш.) неизбежне, чак и пожељне, и да нема ништа алармантно у чињеници што је већина цивилизованих људи неспособна да живе од својих духовних извора, поставши бедни зависници спољашњих стимулација (Хаксли, 2019: 119). Ова запажања имају осло-

нац у суморном гледишту на људску природу оснивача психоанализе Сигмунда Фројда (S. Freud), за кога је вера о људској доброту „зла илузија“. Највећи део човечанства сматрао је „антисоцијалним и антикултуралним“, „лењим и неинтелигентним“ и „неспособним за живот“ (наведено према Ahtar, 2016: 12).

Заправо, и посмодернистички приступ је софистицирани облик контроле и дискурса, који показује непостојање академске професије која би се бавила проблемима (пост)модерног друштва, како људи у слободном друштву не би разумевали превише и нешто почели радити с тим разумевањем. Ниједна институција у том правцу неће их подстицати. То се не учи на часовима грађанског васпитања, већ се учи пропаганда о наводном функционисању система, који стварно тако никада не функционише. И систем високог образовања у том аспекту генијалности наводи људе да се продају, док мисле да раде праву ствар, не осећају проданост, иако су потпуно неутрализовани и спречени да озбиљно разумеју начин функционисања моћи у друштву. Они који покушају да поставе то питање буду маргинализовани или потпуно уклоњени из образовних институција, кроз поновљене универзитетске чистке. У САД, током педесетих година XX века, „универзитети су били потпуно очишћени од дисиденског мишљења – људи су добијали отказе на свим основама, или им се није дозвољавало да предају“ (Чомски, 2019: 105–106). Отуда се „неподобне“ докторске тезе суочавају с немогућим захтевима у друштвеним наукама, захтевима небитног, лажног, бројева, табела, бесмислених ствари, тако да се једва може разабрати стварни садржај такве методолошке баруштине. Са друге стране, масовно образовање је служило као један од начина развоја деградиране, послушне у пасивне радне снаге (исто, 107, 112). Чињеница је да је књижевна цензура и у либералној Енглеској углавном добровољна. Непотребна је било која забрана како би се непријатне идеје ућуткале и држале у мраку, с обзиром да неподобна мишљења никада немају прилику да буду саопштена у интелектуалним часописима или популарним новинама (Орвел, 2019: 16). Многи интелектуалци одустају од традиције слободе, критичког мишљења, разоткривања мистификација лажи и откривања истине, показујући моралну неосетљивост свог личног и друштвеног карактера. То нису изоловани случајеви, већ део универзалног феномена. Јер, „велика је ствар моћи видети оно што ти се налази право испред носа“ (Макдоналд, 2019: 20).

Очигледно је и поред бројности *одсутиво интелектуалаца*, послатих у привремену пензију или сенилност, праћено академским нечитљивим саопштењима, заслађеним захвалношћу колегама и надређенима. Невидљиви широј публици интелектуалци су изгубљени на универзитетима (Џекоби, 2019: 117, 124), подложни ограничењима, непотизмом, комерцијализацијом и корупцијом, писањем о општим темама (пост)модернизма, „научне индустрије“ и интелектуалне хипокризије среће, пријатеља, талента и журбе, примања и сигурности, шаргарепе и штапа, одсуства елементарних моралних норми и постојања идеолошке контроле науке, профита и приватне моћи. Ради се о погубној драми тврдоглавог тумачења свесности, форме без садржаја, истоветности континуитета и медиокритета, софистици-

раности песимистичке елите, што се може именовати „самодеструктивном природом претерано софистицираних“, у којој има алцхајмерског губитка памћења (Sol, 2019: 9, 10, 11). Академског имбецилизма, писања без „главе“ и очигледно никакве користи. Научни пројекти за методологе, нису у првом плану, нити на првом месту, већ новац, говор „филтеру који избацује одређене речи и израде“ (N. Comski) осакаћене личности, поцепане између механичке софистицираности, бриљантности и наивности дечјег идеализма у чијој основи лежи приступ дворанина, а суштину представља друштво као „цивилизација куртизанства“ (Sol, 2019: 91, 104).

„Инстант наука“, напушта класичан приступ друштвених истраживања, који је подразумевао марљивост и добар пример, студиозност и специјализацију, чија је битна димензија време. Истраживања и писање књига трајали су годинама, чак и деценијама, засновани на огромној документацији, пажљивом и студиозном ишчитавању најзначајнијих дела за предмет истраживања и контемплације. Али референци бираних по личном сензибилитету, луцидности и инвентивности које је пратила богата кореспонденција размене мишљења. Тако су настајала још увек непревазиђена ремекдела друштвене теорије и литературе попут Марксовог *Капитала*, Веберове *Привреде и друштва*, Токвалове *Демократије у Америци*, Монтескјеовог *Духа закона*, Шпенглерове *Пројасни запада* или *Медијерана у доба Филипа другог*, историчара социолошког нерва Ф. Бродела, које је красила разборита веза између идеје и деловања научника у строгом смислу речи, попут алхемичара који су у соби иза дућана спаљивали сопствене трепавице трагајући за „каменом мудрости и еликсиром вечног живота“, чије чаробне формуле нису биле ништа друго, него „поезија науке“ (Markes, 2018: 45). Данас се таква слика класика, саветника модерничких владара или бранилаца потлачених класа, на основу разумевања закона повести, ослобођењем од конвенција и традиције, досезања слободе уз помоћ науке, узима као чисти анахронизам, слуге деспота или тоталитарних тирана (Tugen, 2012: 284).

Уосталом, и немачка кланица концентрационих логора (ни комунистички нису били другачији – М. Ш.) радила је на научној бази, не јежећи ни узнемиравајући Немце, чија је несрећа, како је објаснио један немачки водич у концентрационом логору Бухенвалд, што су „врхунски стручњаци, чак у организовању масовног убијања“ (Markes, 2018: 68, 70).

Зато је наука безвредна, уколико они који су јој посвећени нису мотивисани основним људским вредностима и жељом да помажу људима, објашњењем онога што могу, супротстављајући своје философске (научне) истине откривењима вере (Шутовић, 2018: 528), или идеолошке, националне и моралне догме, разоткривајући лажи, привилегије и моћ интелектуалног мејнстрима или секуларног свештенства које се не усуђује да погледа у лице строге и сурове (хипер)стварности доминантних друштвених група, њихових дискурса и контролисаних научних структура путем ограничења професионалног напредовања научника, издаваштва и научних часописа, стављањем неке врсте „својевољне“ границе. Једне врсте орвеловског каваза или постојаног начела централизоване видљивости тела и ствари „па-

ноптикона“ (Bentam, 2014), данашњег доба чија је друштвена наука, и философија недоступна читаоцу општег образовања (Rozen, 2015: 9), пошто је техника постала историјски *субјект*, а човек сведен на њеног опслужитеља, остављајући личност по страни у корист *функционалности* радног места и нових технологија које постепено укидају потребу за комуникацијом, где наше друштво, *колективним монологом* углавном разговара само са собом (Galimberti, 2018: 251, 276). Све се гледа кроз новац, слобода остаје илузија, чак узима маха теорија која слободу сматра непожељном, док интелектуално поштење третира као вид себичности и отуђености, дајући предност безбедности државе над правима појединаца (Orvel, 2016: 126–127).

Очигледна је хиперпродукција научних установа, агенција и фондација, универзитета, програма, диплома, титула и звања, која прати права „научна индустрија“, научних и стручних радова, семинара, конференција и конгреса научно-образовног туризма. Све се одвија серијски, као на производној траци, која се у суштини не разликује од масовне производње кобасица, масовним штанцовањем (или куповином) диплома. Под формом „тоталног образовања“ празни се смисао научног рада, губи се осећај истраживања за открића, дах радозналости, налазе решења у притиску на тастатуру, без формулације апстрактних категорија и учи симулирана наука (Galimberti, 2018: 290–291) у корист *word processinga* на ком се надовезују процеси *де-реализације* и *десоцијализације* (исто, 292, 293), интернетске зависности, убрзавања времена и скраћења простора. Који увелико разоткривају наш однос са стварношћу, неуротична употреба мобилног телефона, попут: а) неподношења удаљености, б) илузија свемоћи, в) параноидног надзора, г) егзибиционизма, д) тескобе анонимности, ђ) губитка околног и унутрашњег света, е) губитка слободе (исто, 299–304).

Реч је о директним и индиректним последицама информатичко-дигиталног доба, потрошачког друштва, друштва забаве, постмодернистичког диригованог хаоса, који транспонује непотребно знање, иза ког остаје паралелни свет стварања бизниса, чији је циљ кретање брзином мисли, и деловање свеобухватне моћи, о којим знања остају као строго чувана тајна, попут хемијске формуле Соса Cole, као светског брэнда и симбола постмодерног света, на прагу женског друштва и квантне револуције, цивилизације робота, која постојећу цивилизацију доводи у положај „слепог црева“ и развија неслућене облике зависности, масовног образовања, као облика најуспешнијег стварања лојалности и послушности и социјалне контроле људи, без критичко-синтетичке и теоријске рефлексije, и осећања смисла. Спрега „инстант науке“ и капиталистичког либерализма, као општег тренда конзервативне редукције, друштва без алтернативе, само је наизглед хаотично, лагањем у лице о недостатку енергије и новца, а стварно је постмодернистички програмска перцепција и манифестација друштвеног инжењеринга и политике промена, еволуција свести, ослоњене на мит о друштвеној промени и покретљивости, а нарочито на фундаментализму тржишта. Управо од оних, који у суштини оспоравају и саму могућност промене, смештајући је теоријски у далеку будућност, а свој економски, научни и културни развитак дугују чистом протекционизму, заогрнут у (пост)модернистичке форму-

ле „краја философије“, „краја идеологије“, па гле чуда и „краја историје“, тушта и тма гатања и анализа о климатској апокалипси и нестанку света, злим временима, политичкој корупцији и кварењу друштвеног ткива, ни-хилизму, декаденцији, жалопојки које постоје од настанка цивилизације, за коју никад није било важно да сви имају исто. Неки пишу о „антикапиту-листичкој еуфорији“ (М. Вркић), мада ретко ко говори о капитализму као глобалном феномену, већ о бизнису и крају, краху глобализације, што по мени представља феномен својеврсне преваре, као и идеализовање науке као безупитног сегмента људске културе.

Овом одговара, код нас слабо спремљеној „пасти болоњезе“, болоњског процеса реформе универзитета и развоја „индустрије знања“ (Шутовић, 2011: 175–176), коју чине 18 универзитета са 124 факултета, са око 213391 студената, као и 65 високих школа струковних студија и 5 високих школа академских студија на којима наставу похађа 48640 студената, уз учешће око двадесет хиљада наставника (Цветковић, 2019: 7). Подаци из 2014. године показују да Србија има преко 14000 кандидата за будуће докторе наука, што значи 2000 доктораната на милион становника, то је дупло више од европског просека и говори о хиперпродукцији доктора наука (исто, 92). Свакако, може се говорити о инфлацији диплома, која релативизира квалитет научног сазнања, празне форме интернетских карактера и модела цитирања, и као и свака друга роба подлеже законима квантификације и девалвације или „обрнуте вештине алхемије у обезвређивању највреднијег“ (Ниће, 2015: 185). Даровитости као друштвене стигме (Шутовић, 2013), претварања битног у небитно, и небитног у битно, чији је узрок у ендемском бракују „замишљања с измишљањем, фикције с лажи, прављења ствари с прављењем привида“ (Герс, 2010: 160).

Српски феномен контролисаних реформе универзитета и „веселе науке“ у контексту неолибералне транзиције, није само особен случај већ део универзалније приче европских интеграција и глобализације. Сутоун универзитета узима се као европски, па и светски процес, у коме хуманистичке и друштвене науке обављају идеолошке задатке с циљем снижења цена радне снаге, разбијања радничког покрета помоћу државе, постмодернистичким драстичним преласком са проучавања структура и процеса на свеопшту култивизацију предмета интимистичних студија свакодневног живота, биографија, микропроцеса и микропракси масовним напуштањем теорије и регресије у идеологију, помоћу емпиристичке парадигме „студија“ која своје готове предмете спознаје преузима из идеолошких процеса (Моћник, 2019: 132, 133). Посебно се инсистира на мултидисциплинарности „студија области“ у којој поред економије, значајну улогу имају историја, социологија и хуманистика. Тако су биле конципиране новостворене „совјетске студије“, које „истовремено служе и Марсу и Минерви националној безбедности и академском животу“ (Engerman, 2009: 1). Али, упркос покушају да се одагна или напусти њен замишљени домен, теорија ће опстати и неће нестати. Јер светом, као највећи интелектуално психички ниво, ипак владају идеје и мало се шта значајно мимо њих одвија. Упркос нових институционалних ограничења теоријске продукције, идеолошке улоге универ-

зитетског система, који чини се, за разлику од раније толеранције, сада системски прогони теорију, бирократизује високо школство, претварањем наставника у администраторе, стварањем *вештачке производње несвакидне знања*. Учинком тржишне и профитне идеологије и праксе Болоњски универзитет, лошим квалитетом робе обезбеђује будуће тржиште и ради на истом принципу као и сви други тржишни понуђачи савременог капитализма, чији производи трају до истека гарантног рока. Универзитет чак не даје никакве гаранције (Мошник, 2019: 139, 167). Нити је његов студиј истовремено учење и истраживање.

Сазнање се према релативизму постмодерниста стиче не истраживањем већ имагинацијом, широке расправе о ауторитету, значењу, тексту, фрагментацији, регионализацији, имиграцији, нарцистичких поремећаја, промене егзистенцијалних стања, распада и дегенерације модернизма, друштвеног нереда, опадања западне хегемоније, кондензовање простора и времена, бржег процеса капиталистичке репродукције у глобалним размерама (Fridman, 2009: 1055). Отуда његови програмери, попут филозофа Лиотара, императивно указују да је с марксизмом и револуционарном перспективом свршено, захтевајући да „принцип радикалне алтернативе капиталистичкој доминацији мора бити напуштен“ (Badiju, 2014: 90). При том се постмодернизам представља као нова ослободилачка сила, „глас“ „безгласних“. Стварно, он је тоталитарни пројекат и архиидеологија која надмашује све идеологије, с тежњом да подведе све незападњачке културе под стихију нихилистичке потрошње и либералног секуларизма, обухватом новог империјализма (универзализма) западњачке културе, као наставак колонијализма и модерности, уништавањем незападњачких традиција и негирањем њихове прошлости (Sardar, 2012: 251).

Ново/стари постмодернистички империјализам прикрива своје сличности у корист других појмова као што су „глобализација“, „слободна тржишта“, „мултикултурализам“ о којима постоји хиперпродукција наратива сличних северноафричкој мули „која увек прича о свом ујаку, коњу, а никада о свом оцу, магарцу“ (Gerc, 2010: 17). У том домену влада одсуство јасних појмова и строгих дефиниција, које представљају полазиште, и саму теорију. На једној страни постоји кључна несагласност политичке теорије и политике, с обзиром да теорија не представља теоријско разматрање политике, већ покушава да неутралише њено рушилачко дејство на друштво (Laklau, 2019: 262). С друге стране, постоји све већа интернационализација научних истраживања (не само историјских) коју паралелно прати англикализација објављених резултата (Кауфман, 2019: 330).

Свет се изгледа убрзано приближава оном, што је Џорџ Орвел, још 1945. антиципирао као поновно наметање ропства, стравично стабилне епохе каква су била античка робовласничка царства. Свет перманентног стања „хладног рата“ и бескрајног продужења „мира који није мир“, где управо интелектуалци чине све да се ограничи слобода говора. Њен нестанак осудио би и књижевност (и науку – М. Ш.) на пропаст. Јер и „имагинација (постмодерне – М. Ш.) попут неких дивљих животиња не може опстати у заробљеништву“ (Orvel, 2016: 120, 129). То више није споредна тема.

Литература

- Salman, Ahtar (2016): *Psihologija dobrote*, Clio, Beograd.
- Alen, Badiju (2014): *Mali džepni panteon*, Karpos, Loznica.
- Zigmund, Bauman; Leonidas Donskis (2018): *Fluidno zlo: život u svetu u kom nema alternative*, Mediterran Publishing, Novi Sad.
- Zigmund, Bauman (2010): *Fluidni strah*, Mediterran Publishing, Novi Sad.
- Zigmund, Bauman (2009a): *Fluidni život*, Mediterran Publishing, Novi Sad.
- Zigmund, Bauman (2009b): *Fluidna ljubav*, Mediterran Publishing, Novi Sad.
- Džeremi, Bentam (2014): *Panoptikon ili nadzorna zgrada*, Mediterran Publishing, Novi Sad.
- Pjerl, Burdije (2013): *Distinkcija: društvena kritika suda*, CID, Podgorica.
- Владица, Цветковић (2019): *Десејџ њогледа на образовање у Србији*, В. Цветковић, Београд.
- Ноам, Чомски (2019): „Интелектуалци и друштвена промена“, *Градац: часопис за књижевност, умертност и културу, Дом културе Чачак и Уметничко друштво Градац, Чачак*, год. 46, бр. 211–212, 92–116.
- Joze van, Dejk (2018): *Posredovana sećanja u digitalnom dobu*, Clio, Beograd.
- Vilijem, Dejvis (2017): *Industrija sreće*, Clio, Beograd.
- Расел, Џекоби (2019): „Одсуство интелектуалаца“, *Градац: часопис за књижевност, уметност и културу, Дом културе Чачак и Уметничко друштво Градац, Чачак*, год. 46, бр. 211–212, 117–128.
- David, Engerman (2009): *Know Your Enemy: the Rise and Fall of America's Soviet Experts*, Oxford University Press, New York.
- Trond Berg, Eriksen (2014): *Niče i Moderna*, Karpos, Loznica.
- Gustavo, Esteva i Madu, S., Prakaš (2012): *Образовање у: Будућност знанја и културе*, (priređili) Vinej, Lal i Ašiš, Nandi, Clio, Beograd, 218–223.
- Džonatan, Fridman (2009): *Postmodernizam*, u: Adam, Kuper i Džeska, Kuper (priređili), *Enciklopedija društvenih nauka*, tom 2, Službeni glasnik, Beograd, 1053-1056.
- Umberto, Galimberti (2018): *Mitovi našeg vremena*. Izdavačka knjižarnica Zorana Stojanovića, Sremski Karlovci: Novi Sad.
- Kliford, Gerc (2010): *Antropolog kao pisac*, Biblioteka XX vek, Beograd.
- Erving, Gofman (2011): *Azili: Eseji o društvenom položaju pacijenata bolnica za mentalno obolele i drugih utočenika*, Mediterran Publishing, Novi Sad.
- Ондус, Хаксли (2019): „Образовање“, *Градац: часопис за књижевност, уметност и културу, Дом културе Чачак и Уметничко друштво Градац, Чачак*, год. 46, бр. 111–112, 179–195.
- Manuel, Kastels (2018): *Mreže revolta i nade: društveni pokreti i doba internet*, Službeni glasnik, Beograd.
- Томас, Кауфман (2019): *Сјасени и њроклејџи: историја реформаџије*, Clio, Beograd.
- Ernesto, Laklau (2019): *O populističkom umu*, Mediterran Publishing, Novi Sad.
- Двајт, Макдоналд (2019): „Одговорност интелектуалаца“, *Градац: часопис за књижевност, умертност и културу, Дом културе Чачак и Уметничко друштво Градац, Чачак*, год. 46, бр. 111–112, 21–22.
- Amin, Maluf (2017): *Fotelja na Seni: četiri veka francuske istorije*, Laguna, Beograd.
- Gabrijel Garsija, Markes (2018): *S puta po Istočnoj Evropi*, Sezam Book, Beograd.
- Maršal, Mekluan (2018): *Elektronski mediji i kraj kulture pismenosti*, Karpos, Loznica.

- Rastko, Močnik (2019): *Teorija sa ideologijom*, Fakultet za medije i komunikacije Univerzitet Singidunum, Beograd.
- Fridrih, Niče (2015): *Vesela nauka*, Dereta, Beograd.
- Mansur, Olson (2011): *Uspon i sumrak naroda: ekonomski rast, stagflacija i društvena rigidnost*, Službeni glasnik, Beograd.
- Џорд, Орвел (2019): „Слобода штампе“, *Градац*: часопис за књижевност, умертност и културу, Дом културе Чачак и Уметничко друштво Градац, Чачак, год. 46, бр. 111–112, 15–20.
- Džordž, Orvel (2016): *U utrobi kita*, LOM, Beograd.
- Majkl, Rozen (2013): *Dostojanstvo*, Clio, Beograd.
- Zijadin, Sardar (2012): Postmodernizam: u: Vinej, Lal i Ašis, Nandi (priredili), *Budućnost znanja i kulture*, Clio, Beograd, 248–254.
- Alan, Sokal i Žan, Brikmon (2018): *Intelektualni šarlatani*, Dereta, Beograd.
- Džon Ralston, Sol (2019): *Volterovi izrodi: diktatura razuma na Zapadu*, Karpos, Loznica.
- Alen, Turen (2012): *Kritika modernosti*, Politička kultura, Zagreb, CID, Podgorica.
- Милојица М., Шутовић (2018): „Наука и интелектуално стручњаштво“, *Култура Полиса*, - часопис за неговање демократске политичке културе, Култура Полиса, Нови Сад, Институт за европске студије, Београд, год. XV, бр. 35, 511–530.
- Милојица М., Шутовић (2013) *Политика зашоченика*, Чигоја штампа, Београд, Филозофски факултет, Косовска Митровица.
- Милојица М., Шутовић (2011): „Контролисана реформа, „индустрија знања“ или „култура пораза“, *Национални инјерес*, - часопис за национална и државна питања, год. VII, бр. 3, 175–200.
- Милојица М., Шутовић (2009): *Вредносī и насиље*, Чигоја штампа, Београд: Филозофски факултет, Косовска Митровица.
- Siva, Vajdijanatan (2018): *Antidruštvene mreže: kako nas Fejsbuk razdvaja i podriva demokratiju*, Clio, Beograd.
- Pol, Ven (2014): *Fuko: kao mislilac i kao čovek*, Mediterran Publishing, Novi Sad.

Milojica M. Šutović

A POSTMODERN TURN AND A “SCIENTIFIC INDUSTRY”

Summary

Postmodernity is not only opposite of modernity and tradition, but a «program» of social engineering and politics of change, in which there is no truth, reality, sense. There is a general multiplicity, presentation and general suspicion. Arbitrariness of the nature of truth, morality, the science of religion and metaphysics, which are artificial creations, dependent on time and chance. They are totalitarian in themselves. The narrative of linguistic «play», not a theory, better insight into human behavior. It's about massively abandoning theory and regressing into ideology, through the «scientific industry», which takes its objects of knowledge from the ideological processes. Especially through the internationalization of scientific research, which runs in parallel with the anglicization of published results. They take care of the seductive bait of pluralism, leaving repressive and unjust power structures intact.

Collecting all types of traditions and cultures in a single place under the wing of the West.

Keywords: postmodern, relativism, case, time, narration, pluralism, meaningless.